

क्षमित् *a.* (-त्री *f.*), -क्षमिन् *a.* (-णी *f.*) 1 Patient, forbearing, of a forgiving nature; समदुःखसुखः क्षमी Bg. 12. 13. कामं क्षाम्यतु यः क्षमी Śi. 2. 43; Y. 2. 200, 1. 133. -2 Capable, able.

क्षम्य *a.* Being in the earth, terrestrial; यः पार्थिवस्य क्षम्यस्य राजा Rv. 2. 14. 11.

क्षान्त *p. p.* [क्षम्-क्त] 1 Patient, forbearing, enduring. -2 Forgiven. -3 Borne, endured. -4 Friendly. -तः *N.* of Śiva. -ता The earth. -तम् *P.* Patience, indulgence; Rām. 1.

क्षान्तिः *f.* [क्षम्-भावे क्तिन्] 1 Patience, forbearance, forgiveness; क्षान्तिश्चेद्वचनेन किम् Bh. 2. 21; अहिंसा क्षान्ति-राज्यम् Bg. 13. 7; 18. 42. -2 The state of saintly abstraction.

क्षान्तु *a.* [क्षम्-तुच् वृद्धिश्च] Patient, forbearing. -तुः *A.* father.

क्षाम्य *pot. p.* 1 To be borne. -2 To be pardoned or forgiven.

क्षम् 10 *P.* To forgive; L. D. B.

क्षय See under क्षि.

क्षर् 1 *P.* [क्षरति-क्षरित] (Used transitively or intransitively) 1 To flow, glide. -2 To send or stream forth, pour out, emit; तेषु क्षरत्तु बहुधा मदवारिधाराः R. 13. 74; Bk. 9. 8. -3 To drop, trickle, ooze. -4 To waste away, wane, perish. -5 To become useless, have no effect; यज्ञोऽवृत्तेन क्षरति तपः क्षरति विस्मयात् Ms. 4. 237. -6 To melt. -7 To slip from, be deprived of (with abl.). -*Caus.* (क्षारयति-ते) To accuse, traduce (usually with आ). -*With वि* to melt away, dissolve.

क्षर *a.* [क्षरति स्यन्दते मुञ्चति वा, क्षर्-अच्] 1 Melting away. -2 Movable. -3 Perishable; क्षरः सर्वाणि भूतानि कूटस्थोऽक्षर उच्यते Bg. 15. 16. -रः *A.* cloud. -रम् 1 *Water.* -2 The body; ततः सवेदनः सद्यो जीवः प्रच्यवते क्षरात् Mb. 14. 17. 17. -3 Ignorance. -4 The Supreme Being. -5 Cause and effect. -6 The natural form (प्रकृति); अक्षरक्षरयोरेव द्वयोः सम्बन्ध इष्यते Mb. 12. 305. 1. -*Comp.* -आत्मक *a.* Of a perishable nature, perishable; Mārka. P. 23. 33. -जः (also क्षरेज) *a.* produced by distillation or from a cloud. -भाव *a.* mutable.

क्षरणम् [क्षर्-भावे ल्युट्] 1 The act of flowing, trickling, dropping, oozing. -2 The act of perspiring; अङ्गुली-क्षरणसन्नवर्तिकः R. 19. 19.

क्षरित *p. p.* Dropped, liquefied, oozed, melted &c.

क्षरिन् *m.* The rainy season.

क्षार *a.* [क्षर्-ज्वला बा० ण] 1 Corrosive, caustic, acid, pungent, saline. -2 Flowing, oozing. -रः 1 *Juice, es-*

sence. -2 Treacle, molasses. -3 Any corrosive or acid substances; क्षते क्षारमिवासहं जातं तस्यैव दर्शनम् U. 4. 7; क्षारं क्षते प्रक्षिपन् Mk. 5. 18; (क्षारं क्षते क्षिप् &c. has become proverbial, and means 'to aggravate the pain which is already unbearable', 'to make bad, worse', 'to add insult to injury'). -4 Glass. -5 Salt; caustic alkali; Y. 3. 36. -6 Ashes. -7 A rogue, cheat. -रम् 1 Black salt. -2 Water. -3 See क्षारः (3); आः क्षते क्षारमेतन्मे क्षितं केनेत्यभाषत Ks. 93. 14. -*Comp.* -अच्छम् sea-salt. -अञ्जनम् an alkaline unguent. -अम्बु *n.* an alkaline fluid. -अष्टकम् *N.* of a collection of eight articles [Mar. पळस (Butea frondosa), निवडुंग (Cactus Indicus), सर्जी (Salt-petre), चिच (Tamarind), आघाडा (Achryanthos Aspara), रुई, तिलनाल, जव (Nitrate of Potash). -उद्दः, -उदकः -उदधिः, -समुद्रः, -सिन्धुः the salt ocean. -कदमः 1 a pool of saline mud. -2 *N.* of a hell; Bhāg. 5. 26. 7. -क्षत *a.* damaged by saltpetre; Mk. 3. 14. -तैलम् oil cooked with alkaline ingredients. -त्रयम् -त्रितयम् natron, salt-petre and borax. -दशकम् *N.* of a collection of ten plants (Mar. शेवगा, मुळा, पळस, चिच, चुका, आलें, निब, आघाडा, ऊंस, कदली). -नदी a river of alkaline water in hell. -पञ्चकम् *N.* of a collection of five articles (Mar. जव, पुष्कर, सर्जी, पळस and तिलनाल). -भूमिः *f.*, -मृत्तिका saline soil; किमाश्चर्यं क्षारभूमौ प्राणदा यमदृत्तिका Udb. -मेलकः an alkaline substance. -रसः a saline flavour. -श्रेष्ठम् alkaline earth. -षट्कम् *N.* of a collection of six plants (Mar. गुळवेल, कुडा, आघाडा, कळवावी, पुष्करमूल, तिलनाल).

क्षारकः [क्षर्-बुल्] 1 Alkali. -2 Juice, essence. -3 A cage, basket or net for birds; स वै क्षारकमादाय द्विजान् हत्वा वने सदा Mb. 12. 143. 15. -4 A washerman. -5 A blossom; a bud or new-blown flower (कलिका).

क्षारणम्, -णा Accusing, especially of adultery -णम् 1 Converting to alkali or ashes. -2 Distilling.

क्षारयति *Den. P.* 1 To furnish or mix with acid substances. -2 To torture a person with acid substances. -3 To speak ill of a person, accuse. -4 To abuse, calumniate, traduce, censure; cf. आक्षर.

क्षारिका Hunger.

क्षारित *a.* 1 Distilled from saline matter. -2 Falsely accused (especially of adultery). -3 Accused of a crime, calumniated; कच्चिदार्योऽपि शुद्धात्मा क्षारितश्चापकर्म्मणा Rām. 2. 100. 56.

क्षाल 10 *U.* (क्षालयति-ते, क्षालित) 1 To wash, wash off, purify, cleanse; ऋते रवेः क्षालयितुं क्षमेत कः क्षपातमस्काण्डमली-मसं नमः Śi. 1. 38; H. 4. 60. -2 To wipe away. -*With वि* to wash off; निःशेषविक्षालितधातुनापि R. 5. 44.

क्षाल *a.* Cleaning, washing.

क्षालनम् [क्षल्-भावे ल्युट्] 1 Washing, cleansing (with water); तत्क्षालनाय यास्यामि तीर्थान्युज्झितमत्सरः Ks. 52. 239. -2 Sprinkling.